

Constant Connectivity

פרשת נח תשעט

GENESIS

Artzcoll

6 / 9-16

PARASHAS NOACH

These are the offspring of Noah — Noah was a righteous man, perfect in his generations; Noah walked with God. — ¹⁰ Noah had begotten three sons: Shem, Ham, and Japheth.
¹¹ Now the earth had become corrupt before God; and the earth had become filled with robbery.
¹² And God saw the earth and behold it was corrupted, for all flesh had corrupted its way upon the earth.

38 / MESSAGES FROM RAV PAM

Rashi says that Noah needed Hashem's support to maintain his righteousness, in contrast to Avraham Avinu who was strong enough to walk before Me, on his own, before Hashem (see 17:1). Noah needed help because of the exceedingly wicked generation he lived in, which broke down all the barriers of immorality, larceny, and idolatry (see Sanhedrin 57a).

Avraham, who was born nearly four centuries after the Mabul, was 58 when Noah died in the year 2006 from Creation. He was much stronger than Noah in the sense that he was able to resist and fight the wicked atmosphere of idolatry around him. He fearlessly broke the idols of his father, defied the mighty Nimrod, and traveled far and wide to proclaim the Name of Hashem and His existence. While Avraham was able to change the atmosphere around him, Noah was not; he required Divine assistance to withstand the powerful forces of wickedness around him.

56

זורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. והקושיא מפורסמת למה נדרוש למצוא גנאי אחר שהכתוב זכרו לשבח.

הנה משורש וגזע טוב לא יולד דבר רע אם לא שנמצא טמון בהמקור איזה נטיה אשר לא טובה היא, ולכן כשראו חז"ל שיצאו מנה צדיקים גדולים שנעשו מרכבה להשכינה כהאבות ושבטי י"ה ומשה ואהרן ודוד, ולעומת זה נמצאו בין תולדות נח במשך הדורות אנשי רשע נפלאים כנבוכדנצר והמן וטיטוס וחבריהם, הנה על כרחך שהיה טמון בקרב המקור איזה תכונה לגנאי אשר ממנה צץ ופרח גזע רשעים. ולכן בדקו רבותינו ומצאו רמז לגנאי במה שכתבה התורה שמעלותיו של נח היו "בדורותיו".

2

Ibn Ezra and B'chor Shor render תולדות as the history, so that the primary subject of the chapter is not his family, but his life story as it relates to the flood and its aftermath.

בדרתיו — In his generations. There are different interpretations of the phrase in his generations: Some Sages maintain that it is in his praise: Noah was righteous even in his corrupt generation; how much more righteous would he have been had he lived in a truly righteous generation — if he had had the companionship and inspiration of Abraham! According to others, however, it is critical of him — only in his generations, by comparison with his extremely wicked contemporaries, did Noah stand out as a righteous man; but had he lived in the time of Abraham he would have been insignificant (Rashi). Accordingly, the righteous of each generation must be judged in terms of their own time (Sefer HaParshiyos).

It is true that Noah was not nearly as great as Abraham, but it is fair to say that he would have been far greater had he not been surrounded by corrupt and immoral people.

אֶת־הָאֱלֹהִים — With God. He feared only God, and was not enticed by astrology, and surely not by idolatry. He walked in the path God showed him, for he was a prophet (Ramban).

3

עז מרדכי נח ברכת

"ובאברהם הוא אומר (שם כד, מ) אשר התהלכתי לפניו. נח היה צדיק סעד לתמוכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו" (רש"י)

הביקורת והתביעה הזאת על נח, צריכה ביאור. הלא סעד זה שהיה זקוק לו ואף קיבלו בשפע רב, מן הקב"ה הוא. ומה ביקורת יש בכך, וכי כל אחד אחר אינו זקוק לאותו סעד? וכי קיים מאן דהוא המסוגל לעבור את כל

העולמות על משוכותיהם ללא סעד זה? וכלום כל אחד מסוגל תמיד לקבל ולהסתייע, כפי שהסתייע עמו נח? מהי הביקורת הזאת, מה עומקה?

☆☆☆

על הפסוק "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", מביא רש"י את ה"יש מרבותינו", יש דורשים אותו לשבח ויש דורשים אותו לגנאי, שאילו היה בדורותיו של אברהם "לא היה נחשב לכלום".

ובאמת הדבר מעורר פליאה, האם יתכן לומר על כל ה"נח" הזה, כי "לא היה נחשב לכלום"? אילו היו אומרים כי בדורו של אברהם לא היה נח נחשב כצדיק הדור, נחא. אבל לומר כי "לא היה נחשב לכלום"??

5a טז מעין בית השואבה כ"ט א"ק

(ו"ט) אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו וגו'. וברש"י (מבראשית רבה פרשה ל"ט וע"י סנהדרין קח.) יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן שאילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר, ויש דורשים אותו לגנאי לפי

זה לשון הרמ"א: "שויתי' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה", כלומר הוא היסוד שכולל את כל התורה, "ובמעלות הצדיקים", המעלות השונות של הצדיקים הן כפי מדרגתם במעלת ה'שויתי', "אשר הולכים לפני האלוקים", כי זהו התרגום המעשי של 'שויתי', ההרגשה והתחושה שנמצאים ועושים הכל לפני האלוקים.

מבאר הרמ"א (מדברי הרמב"ם מר"ג, פנ"ב) "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו וכישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול". כאשר אדם נמצא בארמון המלך ועושה את פעולותיו בפני המלך ופמלייתו, ויודע שהמלך מתבונן במעשיו, מכך הוא מבין שלכל תנועה שעושה יש חשיבות, א"כ בודאי יחשוב היטב על כל מעשה שעושה איך יהיה לרצון בעיני המלך, אך לא רק בשעת המעשה אלא עוד לפני שהולך לעשותו הוא חושב ומתכנן על כל תנועה איך יעשה אותה בצורה הראויה והטובה ביותר שתמצא חן בעיניו. מפני

שאין זה כבוד מלך מלכי המלכים לעשות את עבודתו בצורה מאולתרת וכפי המזדמן, אלא צריך להתאמן קודם כדי לקיים את המצוות בשלימות בכל הפרטים והדקדוקים. והדברים ק"ו ממלכות בשר ודם, שכאשר מקיימים מצעד צבאי, עושים לפני היום המיועד חזרות רבות על כל הצוה ותנועה במשך ימים רבים, כדי שבבוא יום המצעד הוא יתנהל בצורה מושלמת ללא דופי.

"ולא דיבורו בהרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך", היינו כאשר אדם מדבר עם בני ביתו הוא מרחיב את פיו, ומדבר ככל העולה על רוחו והדיבורים שופעים, ואינו חושב על מילותיו ולא רואה צורך לקצר בהם, אבל בהיותו ב"מושב המלך" שבו נמצאים המלך וכל שריו, הוא שוקל כל מילה היוצאת מפיו, ואף לפני שנכנס למלך הוא מתכנן בדיוק מה ואיך יאמר בצורה המתאימה והולמת לכבוד המלך.

"בכל דרכיך דעהו"

הגר"א בכיאוורו מביא מקורות וביאורים לדברי הרמ"א מהגמרא והכתובים, וכך כתב: "שויתי' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה" - "כמו שאמרו בברכות פג. דרש בר קפרא איזוהי פרשה קטנה שכ"ג גופי תורה תלוין בה", דברי הגמ' הללו הם מקור דברי הרמ"א "כלל גדול בתורה", היינו יסוד התורה, כי קיום כל התורה כראוי תלוי בזה, "בכ"ג דרכיך דעהו והוא ישר אורחותיך" (משלי ג,ו). את הפסוק הזה ניתן לפרש באופנים שונים, כל הדרכים וכל המעשים שלך יביאו אותך לדעת ולהכיר את ה'. "דעת" היא גם מלשון קירבה ודביקות, כי כל פעולה צריכה לקרב את האדם יותר ויותר אל הקב"ה. ועוד, "בכל דרכיך דעהו", עליך לדעת שכל תנועה שאתה עושה אפילו בחדרי חדרים אינה עושה אותה לעצמך באין רואה, אלא אתה עושה אותה לפני הקב"ה הצופה ומביט בך. כמו שמספרים על כמה מגדולי ישראל וכיניהם על

"שויתי' ה' לנגדי תמיד"

פתיחה

הנושא של 'שויתי' ה' לנגדי תמיד' שבו נעסוק בקבוצת המאמרים דלהלן, הוא מאד יסודי ועיקרי גם למתחיל בקיום המצוות ובעבודת ה', ומאידך הוא מאד נעלה בהיותו התכלית, השיא והשלימות של כל יהודי עובד ה', אלא כפי שכל המעלות מתחלקות למדרגות מדרגות בסולם העלייה, תחילת העבודה במדרגה נמוכה במעלה ועד לשלימות, כך הוא גם במעלת "שויתי", מתחילים בה בחלק קטן מקיום המצוות במשך היום, עד שמתקדמים ומשתלמים בהרגשת נוכחות ה' וההליכה לפניו.

ועד א

"שויתי" תחילת העבודה וסופה

הרמ"א פותח את שו"ע אורח חיים ב'שויתי' ה' לנגדי תמיד', כי ה'אורח חיים' כשמו כן הוא דרך החיים ליהודי בכל יום מימות השנה, מעת לידתו עד יומו האחרון, מקומו ממשכבו בבוקר עד לכתו לישון.

הפתיחה - הכניסה לאורח החיים היא 'שויתי' ה' לנגדי תמיד', שהוא המפתח לחובת האדם בעולמו. בהמשך דבריו המבארים את מהות ה'שויתי', מביא הרמ"א את דברי הרמב"ם בסוף "מורה נבוכים", המדברים על המטרה והשיא של עבודת ה' מתוך דביקות.

אך יש להבין איך הביא הרמ"א בפתיחה - בתחילת העבודה את דברי הרמב"ם שנכתבו למעלות העליונות של עובדי ה', החשובה היא מפני שמעלת 'שויתי' היא נקודת המוצא של קיום המצוות שהקב"ה עטף אותנו בהן כל רגע ורגע בכל שעות היממה, וגם היא משאת הנפש והמטרה שאליה צריכים לשאוף ולהגיע. וכבר בתחילת הדרך צריכים לעמול להרגיש נוכחות ה', שלפניו הוא עושה את פעולותיו להשלים את רצונו.

Aggadah - R. Bernstein

desirable to do more than one thing at once, especially with regard to mitzvos. The full value of a mitzvah is attained when it receives one hundred percent of a person's focus and attention. A mitzvah is not just a task to be performed, it is a moment to be experienced, and as soon as

על המשך דברי הרמ"א "ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", כתב הגר"א את המקור "כמו שכתוב (בראשית ו,ט) 'איש צדיק תמים... את האלוקים התהלך נח', פירוש הכתוב לפי זה, כמה התבטאה מדרגת הצדקות השלימה של נח - 'צדיק תמים' בכך ש'את האלוקים התהלך נח', שבכל הליכותיו ודרכיו הרגיש שהוא עומד לפני הקב"ה ועושה את רצונו ית'.

מטרת עשיית המצוות להגיע ל'שויתי'

יתירה מזו, כל מעשה המצוות ולימוד התורה מטרתם להחזיר בלב האדם 'שויתי' ה' לנגדי תמיד', להרגיש שתמיד הוא עומד לפני ה'. נרחיב את הדברים: הכלית עסק כל המצוות היא להביא את האדם לכך שירגיש שכל פרט במעשה המצוות, ואפילו כל תנועה שאדם עושה בינו לבין עצמו, יש להם חשיבות כי הוא עושה אותם לפני הקב"ה, ובגלל חשיבותם יש להם גדרים והלכות וכוונות איך לעשותם כדבעי.

• נמצא א"כ, כי קיום כל פְרטי ההלכות הכתובים בשו"ע או"ח צריכים להביא את האדם להרגשה של 'שויתי' ה' לנגדי תמיד', שכל מה שחושב ועושה ומדבר הוא מול פני ה', וכל תנועה צריכה להיות קיום רצונו ית'. א"כ ההרגשה נוכחות ה' היא סיבה לקיום התורה והמצוות ותוצאה ממנה.

מצבנו במעלת 'שויתי' וחיובנו לקנותה

15

כשנתבונן במצבנו ונכיר באמת ללא כחל ושרק, נודה שיתכן שאנו מתפללים לפני השי"ת ומבקשים ממנו כל מיני בקשות, ולא חושבים כלל במשך התפילה שאנו עומדים לפני הקב"ה ומדברים אליו, והרי זו בעצם המהות של התפילה - ידע לפני מי אתה עומד, להרגיש שניצבים נוכח פני ה' ופונים אליו. יתירה מזו, אנו עוסקים ברוב שעות היום בחכצי שמים - בלימוד התורה ובקיום המצוות כהנחת תפילין, לבישת ציצית, עשיית חסד וכו', ותוך כדי הזמן הרב הזה מה מעטות הן הפעמים שאנו זוכרים בהן לחשוב שאנו עוסקים בעשיית רצונו של מקום, ובאיוז מידה אנו מרגישים וחשים שאנו עומדים לפני השי"ת והוא רואה אותנו ואת מעשינו.

בודאי 'שויתי' ה' לנגדי תמיד' היא מעלה גדולה מאוד, היינו לזכור את ה' גם בזמן שעוסקים בצרכי הגוף הגשמיים כאכילה ושחיה, וכמלאכה לפרנסה, כלשון הרמ"א "כי אין ישיבת האדם... ועסקיו והוא לבדו בביתו כשיבתו... ועסקיו והוא לפני מלך גדול", אבל לפחות עלינו להתרגל לחשוב ולהרגיש את מעלת השי"ת בשעות שעוסקים ברוחניות, כשאנו מברכים 'ברוך אתה ה' צריכים לחוש שמדברים עם הקב"ה והוא

נמצא אתנו ושומע אותנו. הכלל הוא שבעת קיום מצוה עלינו להתחיל להרגיש שאנו עושים אותה לפני השי"ת, והוא מביט עלינו ורואה שאנו עושים ציוויו ויודע באיוז כוונה ודקדוק הדין אנו מקיימים את המצוות.

16

הסב שער שלישי

האלקים התהלך נח; באברהם נא' התהלך לפני' (לד. ששי); לכלל ישראל נאמר 'אחרי ה' אלקיכם תלכו' (ראה שלישי). הרי יש ללכת עם השי"ת, לפניו או אחריו - רק לא ללכת לבד.

כמו בכל הנהגת אדם מישראל, כך הוא גם במחשבה. יש מחשבה המתלווה אל הבורא, ובכל דבר ובכל ענין שהיא עוסקת בו היא ממשמת את קירבתו ית'; זוהי מחשבה אמיתית של תורה. ויש מחשבה אפילו בתורה, שאינה ממשמת את הבורא, וכאילו האדם במחשבתו הוא "לבדו". ותהיה זו אפילו מחשבה עמוקה מאד, אבל היא אינה מקרבת את הבורא אל האדם או האדם אל הבורא ואז היא מרחקת אותו ממנו. אדם יכול לעסוק בחקירה עמוקה מאד בעניני אמונה, אבל בתוך חקירתו הוא בבחינת "לבדו" ואינו מרגיש בקרבתו ית'; זוהי מחשבה המרחקת אותו אע"פ שאין בעצם המחשבה דבר פסול. זהו ענין עמוק, ומתוך עומק ענין זה ניגש לפרשת "נסותם את ה' לאמר היש ה' הגדיר אותה. "נסותם את ה'", וחז"ל המשילו אותם לבנו המורכב על תפיו ושואל "היכן אבא". החקירה היתה עמוקה, אבל לפי מדרגתם הנוראה נתבעו על כך שבמחשבתם זו "הלכו לבדו"; תוך כדי מחשבתם לא הרגישו שהם כביכול מורכבים על תפיו של הקב"ה. אי לואת, היתה חקירה זו מגדר מחשבה המרחקת ממנו ית', ולא מחשבה המקרבת. עצור כאן, קורא חביבי, והתעמק היטב להבין ענין זה על בוריו כי עמוק הוא.

על תביעה זו נקרא המקום "רפידים שרפו ידים בתורה", ואין זה ביטול תורה אלא רפיון של מחשבה בגוף "הליכה לבדו", וזהו הגורם הפנימי לביאת עמלק ונקודת הרפיון הדקה הראה להם עמלק מבחוץ בצורה מוגדלת מאד - אשר קרב בדרך - קירר והפשיר ממתחתך" (סוף כי תצא ורשי" שם). הקרירות הדקה במחשבתם; הראה עמלק להם במלחמתו בחוץ, כמשל האמבטיה הרוחת שאין כל בריה יכול לירד בתופה, בא בן בליעל אחד, קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנוהה הקרה אותה בפני אחרים (רשי" שם מחז"ל).

ודור הדיעה הבין, "ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני" - למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו, והלא כבר כתב שברפידים היו חוננים, בידוע שמשם נסעו? אלא להקיש נסיעתם מרפידים לביאתם למדבר סיני, מה ביאתם למדבר סיני בתשובה אף נסיעתם מרפידים בתשובה" (יתרו, רביעי, מכילתא ורשי" שם). הדורידיעה הבין על מה בא עמלק, ועשו תשובה. בתשובה זו באו לסיני לקבל תורה, והיה נסותם את ה' ברפידים בגדר "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם" (גיטין מג. ע"א). ולימוד זו ותשובה זו היו הכרחיים לקבלת התורה, כי ידעו מעתה כי עוד התורה הוא שהיא "לויית חן", ויש לאדם התורה ללכת אתו ית', לפניו ואחריו אך לא ללכת "לבד" בדרך חיי, ואפילו במחשבה, וגם במחשבת התורה יש מהלך מחשבה המרחק ממנו ית' ויש מהלך המקרב אליו עד שמרגיש שהוא "מורכב על תפיו אביו" ית'. עם ידיעה זאת הלכו לבטח לקבל תורה.

ביאר הגרי"ס זצ"ל (תנועת המוסר ח"א עמ' 359) 'חנוך תופר מנעלים היה ועל כל תפירה ותפירה היה מייחד יחודים', פירוש הדבר שהיה מדקדק בכל תפירה שתהיה תקינה ונאמנה כדי לא להכשל בגזל ואונאה, ומכוון לשם חסד והטבה, ואלה הם היחודים החשובים ביותר, כי בכל נעל שעשה ובכל תפירה ותפירה חשב איך לעשותה באופן הטוב ביותר שתהיה נוחה לרגל הקונה. א"כ עבודת הסנדלרות היתה אצלו מעשה נעלה של עשיית חסד, מטרת עבודתו לא היתה לשם רווח גרידא, אע"פ שלא בקשוהו שיעשה עבודתו בהתנדבות, ובודאי שילמד לו עבודה, אבל הוא חשב על טובת הקונה, ולא כדרכם של בעלי מלאכה החושבים להשקיע בחומרים ובעבודה מעט ככל האפשר, ולהרויח את המירב על חשבון הקונה, ואילו חנוך עשה את מלאכתו להיטיב עם הבריות, ובכך לעבוד את ה' וללכת אחריו, כמו שאמרו חז"ל (סוטה יד.) "אחרי ה' אלוהיכם תלכו" (דברים יג, ה) ... הלך אחר מידותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים... אף אתה הלבש ערומים וכו'". וזהו יתהלך חנוך את האלוקים, שגם כשעסק ביגיע כפיו היתה זו עבודת ה'.

עפ"י האמור אפשר לפרש שחנוך היה מייחד יחודים, חנוך ייחד - איחד את העוה"ז הגשמי עם העולם העליון - הרוחני, כי בדרך כלל גם מי שירא וחרד לדבר ה', עוסק בעמלו ובעבודתו בעניני עוה"ז לשם השגת צרכיו הגשמיים, ובשאר היום עוסק ברוחניות - תורה, תפילה ושאר מצוות, נמצא שהם שני דברים, העסק בגשמיות לבד, והעסק ברוחניות לבד. אך אצל חנוך גם תפירת מנעלים ממנה התפרנס היתה עיסוק ברוחנית, כי עשה זאת כעבודת ה' ללכת בדרכיו ית' להיטיב עם הבריות, בכל צעד ושעל בחיי חנוך התהלך לפני האלוקים - עסק בעשיית רצון יוצרו ית'. לכן זכה והתעלה עם גופו לשמים ואינו כי לקח אותו אלוקים, כי גם בהיותו בעולם הגשמי שימש גופו רק כלוש וכלי עזר לנשמתו, לעשות כל הענינים הגשמיים לשם עבודת ה' וההליכה בדרכיו.

"אשר התהלכו אבותי לפניו"

14

עוד הוסיף הגר"א "וכן באבות כתוב (בראשית מח, טו) 'האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו', כאשר יעקב מזכיר מעלת אבותיו, מה הוא מציין ומדגיש 'אשר התהלכו אבותי לפניו', היינו כל תנועה עשו לפני הקב"ה כי הרגישו תמיד בנוכחותו, ולא היה אצלם שום דבר מלבד עבודת ה', ואפילו פעולה ולו הקטנה ביותר היתה מתוך מחשבה תחילה שראוי וצריך לעשותה כי זה רצונו ית'. כמו שכתוב על אברהם אבינו (בראשית יב, א) 'וישא עיניו וירא', העינים לא הסתכלו מאליהן בלי מחשבה תחילה, כאשר אברהם חיכה לאורחים שיבואו, הסכים בדעתו שצריך לשאת את העינים ולראות אם באים אורחים. וכן כתוב על יעקב אבינו (בראשית כט, א) 'וישא יעקב רגליו', יעקב עפ"י שיקול דעתו נשא והרים את הרגליים, הן לא הלכו מאליהן אלא רק לאחר שנתן להן פקודה ללכת מפני שכך הוא רצון ה', כי כל תנועה שהאבות הקדושים עשו היתה שקולה ומחושבת מראש למען עבודת ה'.

"וזה כל מעלת הצדיקים"

מסיים הגר"א את דבריו "וזה כל מעלת הצדיקים", ויש לתמוה הרי גם הרמ"א כתב "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול במעלת הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", ומה הוסיף הגר"א על דברי הרמ"א? אלא שהגר"א דקדק במילותיו והוסיף מילה אחת "וזה כל מעלת הצדיקים", היינו לא זו בלבד שהרגשת נוכחות ה' היא יסוד גדול במעלת הצדיקים כמבואר ברמ"א, אלא יתירה מזו, היא "כל מעלת הצדיקים", כל מעלת הצדיק נמדדת ונבחנת ובאה לידי ביטוי במדרגת ה'שויתי' שלו, ההבדל בינו לבין צדיק אחר היא באיוז מידה בכמות ובאיכות הוא חי ומרגיש

שהוא עומד לפני ה' הרואה ובוהן כל צעד מצעדיו, ובהתאם להרגשה הזו הוא מתנהג.

וזהו פי' לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, לך לך, היינו אל יעודך, אל תקון נשמתך מה שאתה צריך לתקן בעולם הזה, שזהו עיקר תפקידו של יהודי, כדאי בתורת אבות כי גם אם יהודי בעוה"ז לומד ומתפלל ועוסק במעשים טובים, הרי אם אינו מתקן את יעודו מה שצריך לתקן בעולם, אזי כשעולה לעולם העליון שואלים אותו מה פעלת בעולם הזה, פי' שהרי לא תקנת את העיקר, את שהיה תפקידך לתקן שזה היה יעודך בעולם. וזה הוא דבר ה' אל אברהם, שנכלל בזה גם הוראה לכלל ישראל ורעו של אברהם, לך לך פי' להגיע אל תקון הנשמה השייך אליך ולתכלית המיועדת אליך, עליך לצאת מארצך ומולדתך ובית אביך, היינו מכל התנאים והתכונות והטבעיות שלך. דהנה השרשים של כל התכונות והטבעיות נובעים מג' ענינים אלו. יש תכונות ששרשם מארצך, לכל ארץ יש את התכונות הרעות השייכים אליה כגון רציחה וגזל וכדו'. שרשיהם מתפשטים אל כל בני הארץ.

ונאמר זאת בלשון הליכה, להורות שזה תפקידו של יהודי, ללכת ולהתקדם תמיד בדרכו אל יעודו. ומרומז בג' הפעמים של לשון הליכה, כי הציווי ללכת ולהתקדם בעבודת ה' שייך בכל תקופות חייו של איש יהודי, וכמו שג"פ אלו היו בג' תקופות בחיי אברהם. לך לך מארצך נאמר לו עוד קודם שנכנס לארץ ישראל, והתהלך לפניו והיה תמים נאמר לו אח"כ כאשר היה כבר בן צ"ש שנים, ולך לך אל ארץ המוריה נאמר לו בתקופה המאוחרת יותר

כשכבר היה בוקנותו. בכל התקופות צריך תמיד ללכת ולהתקדם לקראת היעוד. בכל תקופה מתקופות החיים ישנו את התפקיד המיוחד השייך לתקופה הזו, ומשום כך מתחלפים גם בכל תקופה תכונותיו של האדם, שהטעם בזה כאמור שנותנים לו מן השמים את התנאים המתאימים או ככדי שיוכל לתקן את מה שתפקידו לתקן בתקופה זו. ודבר ה' הראשון שמצינו בתורה שדבר הקב"ה אל אברהם היה לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כנגד התקופה הראשונה בחיי האדם כאשר הוא בצעירותו ומתגברים בו כל הרצונות והתשוקות והתאות הרעות, ותפקידו או להתנער מכל זה, שזהו המאבק הקשה ביותר בחיים. אחר התקופה הזאת ישנו הציווי התהלך לפניו והיה תמים, שאף אם עבר כראוי את תקופת התאות הרעות תפקידו הוא להגיע לשלמות, שיתכן אצל אדם שאף שאינו חוטא אך מ"מ לשלמות עדיין לא הגיע. והכלל הוא שבעבודת ה' אסור לו ללאדם לעמוד על מקומו ותמיד צריך להיות הולך ומתקדם, וכל שנה ושנה שנתן לו הקב"ה עליו לנצל כדי ללכת הלאה בעבודת ה', ולא לעמוד במקום אחד. שזהו הציווי התהלך לפניו והיה תמים, שילך ויתקדם להשגת השלמות. והתיקון הגמור הוא ענין הנסיון של לך לך אל ארץ המוריה שהוא הנסיון

הקשה ביותר שצריך למסור את עצמו לגמרי כדי לעמוד בו, ומכל אלו התקופות ונסיונות החיים מה שיהודי מתקן בימי חייו עי"ז מגיע לתכליתו ויעודו בעולמו.

וכזה שונה ענין הרוחניות מענינים הגשמיים, שאם בענינים הגשמיים אף אם אינו הולך שייך שיעמוד על מקומו, אבל בענינים הרוחניים אינו כן, תמיד צריך האדם לילך ולהתקדם, ואם עומד במקומו הר"ז גופא נחשב לו ירידה. וענין זה שייך בכל תקופה בחיים, הן בתקופה הראשונה הקשה ביותר שתפקידו אז לך לך מארצך וממולדתך, והן אח"כ כאשר תפקידו הוא התהלך לפניו והיה תמים, וכן בנסיונות של לך לך אל ארץ המוריה, תמיד צריך להיות הולך בעבודת ה'. וכמ"כ הוא בכל יום, שבכל יום ויום צריך יהודי לילך ולהתקדם, הן במצות מעשיות עשה ול"ת, והן במצות המסורות ללב כגון ואהבת את ה' א' בכל לבבך ובכל נפשך ואת ה' א' תירא, שאם אינו עוסק בהם להשיגם הר"ז עצמו נסיגה. וע"כ נאמרו כל הצוויים האלו בלשון הליכה, שהורה הקב"ה לאברהם את הדרך לכלל ישראל, שמחויבים תמיד לילך ולהתקדם ולתקן יעודם עי"ז יתקנו תיקון נשמתם ויגיעו אל תכליתם הגמור בעולמם.

ר' ושאבין

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח (ו: ט)

פרש"י ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו, ע"כ. צריכים לבאר מה עשה אברהם אבינו שיכה להתחזק וללכת מאליו שבמדה זו נתעלה על נח הצדיק. איתא, האבות היו רצים לפניו כסוסים בבצעי מים (סנהדרין צ"ו ע"א) האבות לא עשו הפסקות, ידעו שהפסקות הם תחילת מפלתו של אדם ורצו לפניו בלי הפסקות, ההולך כדרכו בבצעי מים יטבע שהמים זורמים בחוזק אין שום עצה להציל עצמו שלא יטבע רק לרוץ בכל כחו בלי הפסק עד שיעבור, זו היתה מדרגת האבות. ידעו מה שדרשו חז"ל, ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר תחילת מפלה שינה דמך ליה ולא לעי באורייתא ולא עביד עבדתא (בב"ב י"ז, ה). שינה האמור כאן היא הפסקה והיא תחילת מפלת האדם. במדה זו התעלה אברהם אבינו על נח, נהי שנת היה צדיק גמור אבל עשה איזה הפסקה לכן היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם אבינו לא עשה שום הפסקה אלא מתחזק ומהלך בצדקו מאליו בלא הפסקות. (קובץ שיחות ח"ב אלול ב)

ופירוש הדבר, שאדם לא נברא בשביל שיעמוד במקום אחד, ויסודו של האדם הרי הוא "מהלך" ולא עומד במקומו, וצריך הוא לגדול ולהתעלות בלי הרף, ובדרגה הכי קטנה צריך כבר להיות היסוד של הגידול. ואם ח"ו אין את זה, והוא לא יכול להתעלות על מדרגתו הרי שזה גנאי. ויתכן שזהו הפירוש של "יש דורשין לגנאי" (רש"י ריש פרשת נח, ועי' מדר' פ' ל' אות ט) דבור של גדולים לא היה נחשב, דלעומת דורו היה צדיק, אולם לא זהו התכלית של האדם, כיון שאינו ראוי לעלות ולהתעלות, "יש דורשין לשבח" (שם) דאע"פ שהיה בדור חרב ומושחת שכזה, אף שהיה חסר לו הכח של העליה והגידול, מ"מ היה "איש צדיק", הרי שיש גם מקום לדרוש לשבח ובי' הדברים נכונים, דהנך ב' הנקודות י"ו אצלו.

So No'ach was simply more perfect than Avraham in one limited sense. But perhaps there is a much deeper way of explaining the characters of Avraham and No'ach, which will enable us to understand this particular difference.

Shabbos and the Yamim Tovim

Let us consider this enigmatic statement from the Zohar HaKadosh:

No'ach is Shabbos.¹

(Tikkunei Zohar, Tikkun 21:54b)

Tradition tells us that the *shalosh regalim* correspond to the three *Avos*² and that Rosh Chodesh corresponds to David HaMelech.³ It is well known from Chassidic literature that Shabbos is the primary, driving force behind all of these festive occasions and that they receive their *kedushah* from that of Shabbos. This implies that No'ach, who corresponded to Shabbos, was greater than each of the *Avos* and David HaMelech, just as Shabbos is greater than Rosh Chodesh and the *shalosh regalim*. This is obviously untrue, as the Midrash tells us that No'ach was only considered righteous in his generation. Compared to Avraham, he would have been insignificant. We clearly need another way of understanding the relative status of No'ach and the *Avos*.

The distinguishing feature of Shabbos is that it is permanent and unchangeable.⁴ It falls out every seventh day and has done so since Creation, without any human intervention. Our job is to zealously guard the *kedushah* which it brings and to avoid profaning it by doing prohibited *melachah*. *Yom tov*, however, is quite different. In the ideal Jewish society, the *beis din* must proclaim the advent of the new moon. Only then can we know when Rosh Chodesh falls and hence when *yom tov* will be. *Yisrael* themselves draw down the *kedushah* on the day which they proclaim as *yom tov*. This lends a quite different character to *yom tov*, one in which the hand of man is more evident than on Shabbos.

23

No'ach and the Avos

In the same vein, we can understand the difference between No'ach and the *Avos*. No'ach was holy from his earliest life. As we mentioned, he was born circumcised, implying a high level of intrinsic spirituality. However, that is where his spirituality rested — with himself. He spent his life guarding himself from the evil influences of his surroundings and preserving his own *kedushah*. We can actually see this in the way the Torah describes him:

No'ach was a perfect tzaddik in his generation:

(Bereishis 6:9)

No'ach was a tzaddik; it was built-in, and nothing he did changed or developed that in any way. Avraham, in contradistinction, was a totally self-made man. His origins were idolatrous; indeed his father, Terach, was an idol-seller!¹ Everything about Avraham's origins was sordid. Not only was his father an important idolater, but according to the Arizal, Avraham was conceived when his mother was a *niddah*. Through Avraham's own efforts and tenacity, he achieved tremendous greatness and was able to draw down *kedushah* from God to himself and his family. This is illustrated by the following *midrash*:

Happy is the man whom You choose and cause to approach You (Tehillim 65:5) — happy is the man whom God chose even though he did not draw near. And happy is the man who drew near even though he was not chosen. Who is this? It is Avraham...but he wasn't drawn near; rather, he drew himself near.

(Bemidbar Rabbah 3:2)

24

This concept was embodied by Avraham and all of his descendants — relentlessly pursuing self-development, thus drawing down *kedushah* to oneself. This, of course, is a similar concept to that expressed by *yom tov*. The *beis din* determines the date of *yom tov* and, through their own efforts, introduce the *kedushah* of *yom tov* to the world.

In comparison, we see that the Zohar HaKadosh refers to No'ach as a Shabbos-like person. This is not, as we originally thought, because he was in some way holier than the *Avos*, who relate to the *shalosh regalim*. Instead, the *kedushah* of No'ach was qualitatively different from that of the *Avos*, but by no means any better. No'ach's life was not based on self-development through his own actions; rather, it was one predicated on living off the *kedushah* with which he was born. This is

very Shabbos-like: just as the *kedushah* of Shabbos occurs automatically, with no human intervention, so too, No'ach's *kedushah* was just there, with no help or encouragement from within.

We can now appreciate God's command to Avraham:

God appeared to Avram and said to him, "I am Keil Shakkai. Walk before Me and be perfect."

(Bereishis 17:1)

This was a commandment — "be perfect." Avraham was enjoined to make himself perfect, in contradistinction to No'ach, who simply was perfect and no more than that. In some sense, No'ach was a spiritual cripple; he had nothing of his own on which to rely. Avraham, in contrast, was a self-made man. It is therefore clear why No'ach is criticized in the *midrash* we quoted above. Had No'ach lived in the generation of Avraham he would indeed have been insignificant.

25

The Seven Tzaddikim

Our explanation thus far will help us resolve another slight difficulty. The Midrash tells us:

The *Shechinah* is intended to manifest itself in this world. While seven people or generations caused it to retract into the seven heavens, seven *tzaddikim* facilitated its return. They are Avraham, Yitzchak, Yaakov, Levi, Kehas, Amram, and Moshe Rabbeinu.

(Bereishis Rabbah 19:8)

Where is No'ach in this list? After all, he is described by the Torah as a *tzaddik*. But it should be apparent that if No'ach was unable to develop himself spiritually, it is improbable that he was capable of assisting in the general increase in the *kedushah* of the world that the return of the *Shechinah* implies.

➔ No'ach was indeed a man of Shabbos-like qualities — a man of built-in *kedushah* but of limited ability. This contrasts markedly with the qualities of the *Avos*, who were able to develop themselves and reach out to the world around them.

קרינת אברהם

☆☆☆

כאן בודאי מאלפים אותנו דעת בהלכות "כיצד מעריכין". אין ספק כי עלינו ללמוד, שעיקר העיקרים במשימותיו של האדם הוא, לבצע את פקודתו ויעודיו.

דור זה שראה מול עיניו את ה"אברהם", למד לדעת קודם כל, כי יתכן להיות "אברהם". כי ילוד אשה מסוגל להעפיל אל שיאים אלו. ומשמסוגל הוא האדם לכך, הופך הדבר להיות אמת-מדה מינימלית ליעודו בעולם.

ומה ערך יש לו לאדם שלא השכיל להגיע לכך?

נכון וברור, כי לא ככל אחד היה נח. נכון וברור ועובדה היא, כי הלא כל חזור נידון לכליה, אחד היה נח שנשא תן בעיניו של הקב"ה.

אבל נכון כמו כן, כי מסוגל הוא האדם להיות אברהם. ואותו דור שאברהם ניצב מול עיניו, דור זה לא היה מחשיב את נח אף לא לכלום, שכן בעיניו של אותו דור, אמנם לא היה נחשב נח לכלום.

גם פני הלבנה של יהושע לא היו מראה שכיח. ודאי שלא כל אחד מסוגל לכך. אחד בדור היה יהושע, שהצליח להזהיר את פניו כלבנה.

ואף על פי כן, אותם זקנים שראו את פניו של משה, שהיה גדול יותר והצליח להזהיר את פניו כחמה, זקנים אלו, פרצו ביללות: "אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה... ר"ב עה.)

גם הדור שראה את גודלו של אברהם, לא רק שלא התפעל, אלא אף לא החשיב לכלום את נח על כל גדלותו... שהרי סוף כל סוף אינו אברהם...

דרך זאת של דוד המלך, קרויה: "אין צריך סעד לתמכו".

הכוונה היא, כי אברהם אבינו עובד על עצמו, כך שתמיכתו באה אליו מתוך גופו ואיבריו. שרגליו הוליכוהו ואיבריו כוונתו.

זוהי הכוונה ב"י אשר התהלכתי לפניו" (בראשית כד, מ). כי קיימת כבו הערובה בעצם מהותו ומציאותו של אברהם. - ה"אברהמיות" הוחדר ונקבעה באיבריו, בגופו ובנשמתו.

לא כן נח. גם אם תמיד התגבר, תמיד ניצח, תמיד ביצע את רצון השם.

- אבל הסייעתא דשמיא היתה נחוצה לו בכל מקרה ומקרה. חסר היה כנראה במדת "והיו רגלי מביאות אותי"...

חז"ל לימדונו (בר"ר לב, ט), כי נח ממחוסרי אמנה היה (לפי לשון רש"י ז, ז: "מקטני אמנה היה") ולא נכנס אל התיבה עד שדחפוהו המים.

שנים על גבי שנים עמד ובנה תיבה, כל אותם שנים עמד ולימד והזהיר כל אחד ואחד על המבול שיבוא.

- והוא עצמו מ"קטני אמנה"?!... מ"מחוסרי אמנה"?!...

* הכוונה, כנראה, שאף האמונה שלו, גם אם גדולה היתה ועילאית, אף על פי כן זקוק היה ל"מלחמה" ול"נצחון", כל אימת שהיה עוסק במצוות השם.

תמיד ניצח, כאשר ניצח גם בהכנסו לתיבה.

אך זקוק היה לעמידה בנסיון, ל"סעד לתמכו", לשכנוע של המים...

אברהם אבינו היה הרבה מעבר לזה. גופו ואיבריו היו מהות של תורה, מהות של מצוה, מהות של ביצוע רצון השם.

* שתי דרכים הם בסדר העבודה. יש ה"עובדי" על עצמו כדי שיעמוד בנסיונות, שהעצלות לא תעכבו, שהזריזות תעמוד נכונה לשרתו, ששיקוליו יהיו נכונים, שלא ירתע מקיום מצוה ושלא יתפתה לעבור עבירה, שמדותיו תהיינה מתוקנות, שתכונותיו תהיינה מכוונות, שרגשותיו ישרתו את דעתו, שדעתו לא תהא נסוגה מפני רצונותיו, שהכל יעמוד לרשותו כל אימת שיזדקק להם.

- אף על פי כן, אין ערובה להתגברותו ואין בטחון בנכונותו. תמיד תמיד שרוי הוא ב"מלחמת היציב". איננו משוחרר מאיסטרטגייה מיוחדת שעליו לנקוט, בכל מקרה ובכל פעם, לפי מה שהם.

- אך כמו כן יש, שכל העבודה העצומה הזאת וכל העמל מושקע מראש, כך שגופו איבריו ונשמתו, של "תורה" המה. משום שכל העבודה העצומה הזאת וכל העמל, שינו את עצם טבעו ומהותו, להיותם, מצד עצמם, עושי דבר חשם, דבר מצוותיו, ודוחי עבירותיו.

זהו אשר אמר דוד המלך (תהלים קיט, ט): "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך", ומפרשים חז"ל (ויק"ר לה, א): "אמר דוד, רבשי"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר, למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות".

כלומר, גם כאשר מצד "מחשבותיי" שלי, עמד השטן לשטני, אם מפני חוסר התגברות, אם מפני נטיות נגיעותי, גם אז באה ההצלה אשר נבעה מן ההשקעה של העבודה והעמל, שהשקעתי בעצם איברי.

● "והיו רגלי מביאות אותי". העמל היה להשקיע את ה"דעת תורה" באיברים... ברגלים...

"היו רגלי מביאות אותי", טבע אחר ומחודש לרגלים, כי רגלים של תורה המה, רגלים של בית המדרש.

גם כאשר קשה היה להתגבר במלחמת היצר, כי השטן עיוות את מחשבותיו, גם אז באה ההצלה מן הרגלים עצמם. שכן טבע המוחדו באיברים, יכול אף לנצח את השטן, המבקש לעקם את המחשבה.

זהו כוחה של העבודה מסוג זה, ואלו פירותיו של העמל בדרך זאת. - שיש בגוף ובאיברים, הכח המריץ לבית המדרש...

נסיון של מצות הגבלה

אבל אצל עם ישראל לא מצינו שהקב"ה ינסה אותם בדבר שהוא קש להם, לשאול אותם אם יוכלו לקבל את התורה גם בתנאי הזאת. ואמ דודי זצ"ל, כי באמת אכן ניסה אותם הקב"ה בדבר קשה מאד, והוא מצו "הגבלה" שאמר הקב"ה הגבל את ההר וקדשתו, שפירוש הדברים הן שלא יעלו כל אחד לראש ההר רק כל אחד מוגבל במקומו הקבוע לו, וגו' נסיון גדול אצל כלל ישראל, כי טבע של בני ישראל הוא שכאשר מגו

לרוחניות לא שייך להם ענין של הגבלה, רק רוצים תיכף ומיד לעלות עת למעלה ולהסמיך עצמם להקדושה כמה יותר ששייך, וכאן בא מצור התורה אשר צוה להם הגבל את ההר וקדשתו, דהיינו לעשות היפוך טבעם, זהו נסיון גדול ובוזה הראו כי משונים הם מן האומות ואכן הפ רוצים לקבל את התורה בשמחה ובאהבה רבה, ויכולים להלך נגד רצונם וטבעם כשזוהו מצות השי"ת.

The mystics explain that seeing is much higher than hearing; the next world is a world which is seen, in this world one must hear. The depth of this idea is that this is a world of process, of movement towards. In fact the name ארץ aretz, the land or the world, is based on רץ to run or move, whereas the name שמים, shamayim, Heaven, is based on שמ, meaning "there". The higher dimension is all "there", no "going towards" is possible there (relatively speaking) because that is the tachlis, that is having arrived! This world is all movement towards, the next is all goal; this world moves through time since it is all-process, the next world is beyond time because all is one there.

בכל מקום שכתוב "ה' עמך" (בראשית כא, כב; כו, ג; כו, כח; לט, א) מתרגם האונקלוס "מימריה יהי בסעדרך", שדבר ה' מוליכו. "מהלך בצדקו מאליו" זו דרגה גבוהה מאד שאברהם היה מתהלך מאליו בלי דבר ה' שידריך אותו.

זהו מצב של נסיון. למשל בעקידה, הקב"ה אמר לאברהם "כי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא, יב) ואח"כ אמר לו "העלהו לעולה" (שם כב, ב), והרי זו סתירה, ואין לאברהם שום דבר ה' שיכריע בוה, ובכל זאת עמד באמונתו. גם לפני שהיה נביא עמד בנסיונות - הפילוהו לאור כשדים, שמו אותו בבית הסוהר.

איך שייך להתהלך בלי הדרכה, ללא מורה דרך? אלא זהו סוד האבות. וכן אמרו חז"ל (במדבר רבה ג, ב) "אשרי מי שבחרו הקדוש ברוך הוא אף על פי שלא קרבו, אלא הוא קירב את עצמו". פירוש, אברהם אבינו גילה את ה"עצמו". אנחנו מצד עצמנו לא יכולים להגיע למדרגות, וכמאמר חז"ל (קידושין ל, ב) "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". אבל אצל האבות הקדושים היה עולם אחר, והיו יכולים לעבור נסיונות מצד עצמם.

* אנחנו מורגלים לחקות אחד את השני, בני אדם עושים כפי מה שרואים אצל אחרים. המתבונן בדבר צריך לפחד פחד נורא, כשעומדים על זה שבעצם שום דבר לא רכשנו בעצמנו. הרגילו אותנו כשהיינו קטנים בלבישת ציצית ובנסילת ידים, להתפלל למדנו בקדר, ואבא הביאו לישיבה. כך כשהאדם גדל אצל הורים טובים ויש לו מקום לימוד טוב, אז הוא עושה הכל - בדיוק כפי שהקודמים לו עשו. אבל שום דבר לא מעצמו!

הטבא מקלם אומר, הסימן למעשה שנעשה לשם שמים הוא כשעושים מעשה לא בגלל שמישהו אחר עושה אותו ולא בגלל שאמרו לו לעשות אותו. אם עולה בדעתו של אדם מחשבה שצריך לעשות איזה מעשה חסד או ללמוד באיזה ספר או להתפלל

* כפי שצריך, מעצמו בלי שיאמרו לו, זה סימן שמעשה זה הוא לשם שמים. על האדם מוטל לגדול בעצמו ולבנות את עצמו.

ואל נרמה את עצמנו לחשוב: הרי אנו לומדים ומתפללים וממילא נהיה צדיקים ותי"ח, ומתוך שלא לשמה בא לשמה וזה יבוא ממילא. בעלי המוסר אומרים כלל גדול ואיום: שום דבר לא בא ממילא! אם משאויים את עבודתנו כך, בלי עבודה עצמית, האדם יורד מדרגות מדרגות בלי לתש בוק.

מבואר כאן ברש"י שהדרגה המיוחדת של אברהם הייתה שהוא גדל מעצמו. אין בידינו כל מושג בדרגתו של אברהם אבינו, וכיצד למד תורה מעצמו.

33 Perinon on the Torah - R. A. L. Scheinman

Rashi notes that concerning Avraham Avinu, the Torah writes, "Walk before Me and be perfect" (Bereishis 17:1). He explains that Noah "walked with G-d," needing the Almighty's support to maintain his spiritual status quo, while Avraham walked alone, resolute, and with fortitude in his commitment to Hashem. The Midrash Tanchuma explains that Hashem protected Noah, not allowing him to falter and fall into the spiritual abyss created by the wicked of his generation. This is compared to a king who sends his son, the crown prince, on a mission: Along the way, he must traverse an area inundated with quicksand. The king provides support for his son, protecting him from falling into the quicksand. Avraham, on the other hand, walked alone, without the need for support.

Horav Moshe Shmuel Shapiro, zl, observes that the Midrash distinguishes between the prince who is on a mission for his father, the king, and the individual who, like Avraham, is on his own performing the will of the king. One who is sent on a mission will invariably cancel the mission when he encounters a challenge. This is not part of the deal. One who is on his own, who acts on behalf of the king, because he seeks to perform his will, is not overcome by challenge. He proceeds forward, treading slowly and carefully, never faltering from his self-proclaimed goal. Noah considered himself as nothing more than Hashem's emissary. When the going became rough, when he was confronted with the spiritual pitfalls of living in a generation of degenerates and thieves, he could not handle the challenge. He needed Hashem's support.

* Avraham did not view himself as an agent. He was on his own, taking his own initiative, going forward and acting in the manner which he believed was necessary. Nothing was going to prevent him from achieving his goal. Nothing was going to stand in his way.

Rashi writes that Avraham was different in that "he was mischazeik," strengthened himself. This teaches, explains the Rosh Yeshivah, that although Avraham did not need Hashem to support him, he did require chizuk, strengthening. It is just that he did it on his own. He did not sit back waiting for Hashem; he took the initiative. Even the great Patriarch could not have achieved spiritual endurance without calling upon his own reserves. The Avos, Patriarchs, were constantly strengthening themselves.

למדנו מזה ער כמה רבה חובת המזכה את הרבים, שלא יאמר די כמה שהוא לכוך עובר את ה', אלא ישתדל בכל כחו לזכות את אחרים בכל דרכי ההשתלחות, וזה מה שפירש רש"י ז"ל על הפסוק את האלקים התהלך נח, ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו עכ"ל.

* למה היה צריך נח לסעד? לפי שמהלך בצדקתו לבדו ואינו מזכה את הרבים, קשה לו לעמוד בצדקתו מפני נסיונות העולם, וע"כ צריך יותר לסייעתא דשמיא, מה שאין כן אע"ה שהיה מזכה את הרבים, זה גופא הסעד הכי גדול לעמוד בצדקתו, כמשאול כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וזה בדרך טבעי כי מי שמזכה את הרבים באמת, זה גופא העזר ממרום הכי גדול שיחייב אותו שלא יחטא בעצמו.

* וע"כ היתה מעלת אאע"ה רמה מאד בשלמותו לפי שזיכה את הרבים, כמ"ש ז"ל אמר משה שלי גדול משלכם, שלא הצלתם את דורכם ואני הצלתי את דורי וע"ז נאמר רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה זה משה רבינו (מד"ר דברים).

אף אם יהיה האדם מצד עצמו כגובה הארוים גבהו, לא יעמוד בתוכחתו של השי"ת, אלא זכות הרבים היא שתצילהו יותר מן הכל, וזה היה הטענה על נח שלא הציל את דורו, וע"כ נקרא מי נח שהוא הגורם בכחינה הרחנית למכול למרות צדקתו, אין הקב"ה נושא פנים לכל בריה, והכל במשפט ובעומק הדין לכל אדם, אפילו נח

שראינו מעלת נפשו בזמן המכול אשר עמודי עולם התפלצו, ולעיניו עבר חורבן עולם מלא, ואח"כ ראה עולם חדש, ויצא שלם בצדקתו מצד עצמו, ובכל זה על שלא הציל את בני דורו נענש ויצא בעל מום.

35 הטיפול והטירחה בזיכוי הרבים הוא מעלת נפש גדולה, ומי שיש בידו לזכות הרבים לא יצא ידי חובתו, אף אם יזכה כנח הצדיק שהיה מקים עולם חדש, ונא' בו ונח מצא חן בעיני ה' שזה תכלית כל הבריאה, כמו שבקש משה רבינו ארון כל הנבראים הודיעני נא את דרכיך למען אמצא חן בעיניך, ובכ"ז אמחז"ל נח מצא אבל הקב"ה לא מצא (מד"ר שם), משא"כ באע"ה כתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך, ע"ז שמסר נפשו לתיקון העולם, וזה המציאה הכי גדולה שמצא הקב"ה בעולמו, הרחמן הוא יזכנו לכל זה אכ"ר. (מוסר התורה ח"א ד' י"ז).

The answer is that on a basic yet profound level *zikui harabbim* is for everyone. The moment that you live a Torah life you are inexorably intertwined with the *klal*. There are countless acts that we do each day that affect our surroundings positively. Often we are not even aware of what we have done. Small acts of kindness can have enormous impact on the people we have touched, even a passing compliment or a smile.

39

Avot 5

21] Whoever makes a multitude meritorious, no sin shall come through him; but whoever brings a multitude to sin will not be given the means to achieve repentance. Moses attained virtue and brought the multitude to virtue; so the merit of the multitude is referred to him, as it is stated: "he effected the righteousness of the Lord, and His ordinances with Israel."⁷⁴⁸⁵ Jeroboam the son of Nebat sinned and brought a multitude to sin; so the iniquity of the multitude is referred to him, as it is stated: "for the sins of Jeroboam which he sinned and made Israel sin."⁷⁴⁸⁶

40

Ethics of Our Fathers - R. Benai

The first spiritual law in our *mishnah* is that if someone leads others to righteousness and virtue, if he makes it his concern to guide others toward

merit, he earns Providence's special concern. Circumstances will be so ordered, both within and about him, that he will never unwittingly lead others astray by a heedless word or action. No sin will come to others by his hand.

Why should this be his particular reward? Our Sages give a beautiful reason: "Whoever leads many to merit, no transgression will ever be set in motion through him—so that his disciples should not become heir to the world-to-come and he descend to the netherworld; for it is stated: Thou wilt not abandon my spirit to the netherworld, nor let Thy pious one see the pit of destruction."⁷⁴⁸⁷ Having led others to virtue, it is only just that at their head he lead them to their reward in the Hereafter; hence nothing will occur that can send him to the "other place" when eternal reward is granted. And the

41

Technology has learned to make products far better and faster than any individual craftsman, however gifted. Our *mishnah* gives us a technique for the "mass production" of personal merit in our heavenly account. As R. Bahya points out, were a man to serve the Almighty as exaltedly and constantly as a ministering angel, he would not attain the same degree of merit as someone who brings many to virtue. Since the many earn their heavenly reward only thanks to him, their entire merit attaches to him. He earns his reward at a "wholesale" rate; it is "mass-produced."

42

And the principle holds for every teacher, instructor, and guide to the Torah, down to our day. He will receive reward for all those in generations yet unborn who will learn to know our Torah thanks to him. This is certainly the spiritual equivalent of clipping coupons *ad infinitum* on a stock whose value will never decline. And it applies to every mother and father who send a child to a day-school of Torah, and to everyone who helps keep such a school going. They too join the ranks of our spiritual immortals.

והנה* בכלל גמילות חסדים דאי נכלל וק"ו הוא לעשות גמילות חסד עם נפשו של חברו - לזכותו להטיבו באחריותו - לעוה"ב! וק"ו בן בנו של ק"ו לזכות את הרבים! ונעתיק קצת דברי בעל חובות הלבבות בשער אהבת השם פרק ו' וז"ל: אבל אותות האהבה באלקים מן האוהב, מהם עזיבת כל מה ששטרידהו מעבודת הבורא וכו', ומהם שיאשר ויורה לעבודת האלקים בין ברכה בין בקשה כפי הצריך לזמן ולמקום וכו'. וראוי לך אחי לדעת כי זכיות המאמין אפי' אם יהי מגיע אל התכלית הרחוקה בתקון נפשו לאלקים יתב', ואילו הי' קרוב למלאכים - במדותם הטובות, ומנהגייהם המשובחים, והשתדלותם בעבודת הבורא, ואהבת הזוכה בו - אינם כזכיות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה, ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכיותו נכפלות בעבור זכיותם בכל הימים

ובכל הזמנים, והמשל בזה משני סוחרים וכו', וכן אחי, מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעוטה, ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תיכפל זכותו כפי זכיות כל מי שיתקן לאלקים (על ידו), כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ה) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו (אבות שם) משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלוו בו וכו', ואמר (דניאל יב) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" ע"כ.

37

הרי שלא מספיק אם אמר יאמר האדם די לי להציל את עצמי ולא ישגיח לזכות גם אחרים בקיום רצון הש"ת, כי רק בכך יקרא "עבד משכיל - ופועל נאמן"! ולא זולת זה. כי אם יש בכוחו להרבות פעלים לתורה ולמצוה, ואין אתה עושה כן, הרי"ו עדות ברורה כי אין עבודתך לשמים, ולא לכבוד שמים אתה עוסק בתורה ובמצות, כי אם להרבות שברך ותו לא מידו, וכמו שסיים רבינו יונה שם ח"ל: וארז"ל בספרי "ארור אשר לא יקים" וגו', אדם שלמד ושנה ולימד לאחרים וקים את התורה ויש בידו כח להחזיק ידי העוסק בתורה ובמצות ולא החזיק הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים ע"כ.

* והרי עוד יותר, שאפילו לימד לאחרים תורה, ובודאי יזכה אותם הרבה, ועומד לקבל עפ"י שבר הרבה מאד, מ"מ כיון שהי' כח בידו גם להחזיק ולא החזיק, הנה הוא מראה בזה כי אינו ציר נאמן ועבד משכיל לאדוניו - להקים תורה בישראל, אלא כל כוונתו להרבות שברו, אם בזה או בבא, ולכן הרי הוא בכלל "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת"! והרי"ו גורא למבין דבר!

ובספרי שם אמרינו גם איפכא, אם לא למד אדם, ולא עשה, ולא לימד לאחרים, ולא הי' בידו להחזיק והחזיק, ולא הי' בידו למחות ומיחה הכי"ו בכלל, ברור אשר יקים" וגו'. כי האיש הזה בודאי מה שלא למד ולא עשה וכו', אונס גמור הוא ולא הי' בידו ללמוד ולעשות, והא ראי' שהרי מחזיק ומוחה באחרים ללמוד ולעשות, ומתאמץ בזה הרבה אע"פ שאין בידו, הרי"ו אות כי פועל נאמן הוא ועבד משכיל לאדוניו, וחפצו ורצונו אשר תיעשה מלאכת אדוניו בלא רמיה, על כן יחוק ידי עושי המלאכה, כמ"ש רבינו יונה ז"ל, ולכן הרי הוא בכלל ברור!

43

206 / IT'S NEVER TOO LITTLE, IT'S NEVER TOO LATE, IT'S NEVER ENOUGH

h. fraud.

Commenting on the words *Ve'ahaava eis Hashem Elokecha, Sifri* states, "*Ahaveihu al habriyos* - make Hashem beloved by others."

If it seems that my earlier comparison of love of Hashem to love of our children or spouses was irreverent, listen to the way the Rambam explains this *Sifri*: "Just as one who loves a person will want others to be as enamored with him or her, so too, one who truly loves Hashem will want others to love Him as well."

*Who is the prime example of a person who loved Hashem so much that he spent his life sharing his love of Hashem with others? The Rambam concludes that we should follow the teaching of the *Sifri* and make Hashem beloved by others, "Like Avraham, our forefather - as the Torah states, 'And the souls that they made in Charan.'" [These souls were the people who were taught by Avraham and Sarah to recognize Hashem, serve Him, and love Him.]